

Sygn. akt II CK 308/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 17 grudnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Helena Ciepla (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

Protokolant Anna Jasińska

w sprawie z powództwa "D."- Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
przeciwko "W."- Spółce Akcyjnej
o zapłatę 1.275.000 zł,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 17 grudnia 2004 r.,
kasacji strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 stycznia 2004 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 8 września 2003 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo D. Spółki z o.o. skierowane przeciwko „W.” o zapłatę kwoty 1 275 000 zł żądanej z tytułu gwarancji, udzielonej przez stronę pozwaną. Wspomniana gwarancja dotyczyła zapłaty wierzytelności powoda wynikających z umowy sprzedaży mrożonych ryb zawartej z „K.” Spółką z o.o.

Oceniając materiał dowodowy sprawy Sąd Okręgowy ograniczył swoje rozważania do, ostatecznie sprecyzowanych przez stronę pozwaną, zarzutów wywodzonych z treści udzielonej przez nią gwarancji. Zarzuty te sprowadzały się do po pierwsze, nie przedstawienia przez powoda dowodu wezwania Spółki „K.” do zapłaty, wysłanego przed upływem 30 dni opóźnienia w zapłacie należności za sprzedane ryby oraz po drugie, do tego, że wbrew treści punktu 9 ust. 5 gwarancji, strony umowy sprzedaży wprowadziły do tej umowy zmiany powodujące zwiększenie zobowiązań objętych gwarancją, bez wcześniejszego poinformowania o tym pozwanego gwaranta. Skutkiem tych zmian, jak twierdził pozwany, jego zobowiązanie z gwarancji wygasło.

Sąd Okręgowy ustalił, że nie spełniało wymagania z pk-tu 3 gwarancji wezwanie do zapłaty skierowane przez powoda do Spółki „K.”, ponieważ wysłane zostało w dniu 28 stycznia 2000 roku, tj. zanim upłynął termin płatności należności za sprzedane ryby (28 stycznia 2000 roku był ostatnim dniem terminu płatności). W momencie wezwania dłużnik nie pozostawał zatem jeszcze w opóźnieniu z zapłatą. Kolejne wezwanie do zapłaty, z dnia 14 lutego 2000 roku nie zostało dołączone do pisma powoda, w którym zostało zawarte żądanie zapłaty przez pozwanego gwaranta sumy objętej gwarancją. Powód zresztą nie przedstawił żadnego dowodu wysłania tego pisma do „K.”.

Za uzasadniony uznał Sąd Okręgowy również drugi zarzut strony pozwanej. Zdaniem Sądu zmiana istotnych warunków umowy sprzedaży ryb, dokonane przez powoda i spółkę „K.”, nastąpiła bez powiadomienia o tym gwaranta.

Po zawarciu umowy o sprzedaż ryb pomiędzy powodem i spółką „K.” i po wystawieniu przez pozwanego gwarancji zapłaty wierzytelności powoda

wynikającej z tej umowy, jej strony dokonały zmiany istotnych jej warunków, podwyższając wartość przedmiotu umowy o 48 000 zł. Kwotę tę Spółka „K.” co prawda zapłaciła, ale fakt ten nie ma znaczenia dla oceny wykonania przez powoda warunku z punktu 9 ust. 5 gwarancji. Zmiana ta została wprowadzona bez wcześniejszego poinformowania przez powoda, jako beneficjenta z umowy gwarancji, strony pozwanej i bez wątpienia zmiana ta spowodowała zwiększenie zobowiązań objętych gwarancją. Za nieuzasadnione uznał przy tym Sąd Okręgowy stanowisko powoda, który twierdził, iż zmiana ta nie spowodowała zwiększenia zobowiązań objętych gwarancją, gdyż Spółka „K.” zapłaciła różnicę wynikającą z ceny ryb, ponieważ taki punkt widzenia nakazywałby zaakceptować każdą zmianę umowy podstawowej, dokonaną po udzieleniu gwarancji, skoro odpowiedzialność pozwanego i tak ograniczona była do wysokości sumy gwarancyjnej. Zapis punktu 9 ust. 5 gwarancji byłby więc nieracjonalny bowiem nie miałby nigdy zastosowania. Był on uzasadniony potrzebą każdorazowego rozważenia, czy skutek zwiększenia zobowiązań dłużnika nie byłoby celowe zrezygnowanie z gwarancji, zwiększenie zobowiązań dłużnika wpływa bowiem na ocenę ryzyka. Możliwość odwołania gwarancji przewidywał jej pkt 7. Zachowanie beneficjenta uniemożliwiające gwarantowi ocenę ryzyka, poprzez nie powiadomienie go o zmianach umowy, prowadzących do zwiększenia zobowiązań z niej wynikających, powodowało wygaśnięcie zobowiązań z gwarancji, o czym stanowił jej punkt 9 ust 5. Nie dotrzymanie warunków gwarancji w szczególności, nie powiadomienie o zmianach umowy, spowodowało wygaśnięcie gwarancji i tym samym, bezzasadność powództwa.

W apelacji od wyroku Sądu Okręgowego, powód zarzucił naruszenie art. 56, 353¹, 805 i następne k.c. w zw. z pkt. 3-4 i 9 pkt 5 gwarancji przez przyjęcie, że powód nie spełnił wymogów z pk-tu 9 pkt 5 gwarancji, gdyż nie poinformował o wystawieniu faktur korygujących wartość towaru, przez przyjęcie, że w takim przypadku gwarancja wygasa i pozwany jest upoważniony do odmowy spełnienia świadczenia oraz przez przyjęcie, że powód miał obowiązek wezwać do zapłaty Spółkę „K.” w okresie 30 dni zwłoki z zapłatą, wobec czego nie dopełnił obowiązków przewidzianych w pk-tach 3 i 4 gwarancji. Powód zarzucił także naruszenie przepisów prawa procesowego: art. 232 w zw. z art. 230 k.p.c. poprzez

naruszenie zasady kontrydiktoryjności procesu przez uzupełnianie twierdzeń strony pozwanej i prowadzenie postępowania dowodowego na ich poparcie, art. 233 k.p.c. przez przyjęcie, że powód nie spełnił obowiązków przewidzianych w pkt-ach 3 i 4 gwarancji oraz art. 328 § 2 k.p.c. przez brak należytego uzasadnienia wyroku, niewystarczające wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia i brak wskazania dowodów, na których Sąd oparł się przy wyrokowaniu.

Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja jest nieuzasadniona. Podkreślił, że dla oceny zasadności zarzutów zgłoszonych w toku procesu przez stronę pozwaną należy w pierwszym rzędzie ocenić charakter umowy gwarancji, na której oparte zostało powództwo.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, gwarancja jest umową jednostronnie zobowiązującą. Ze swej natury konstruuje stosunek formalny między gwarantem a beneficjentem. Możliwość nadużycia udzielonej gwarancji z uwagi na wyłącznie formalną odpowiedzialność gwaranta stwarza konieczność ustanowienia po stronie beneficjenta formalnego reżimu, którego wypełnienie warunkuje odpowiedzialność gwaranta. Wyrazem tego rodzaju (formalnych) zależności między stronami był zapis w treści udzielonej przez pozwanego gwarancji: „bez stawiania innych warunków, poza przewidzianymi w niniejszym dokumencie, gwarantujemy na Waszą rzecz zapłatę do wysokości sumy gwarancyjnej 1 275 000 zł”, oraz szczegółowe przedstawienie warunków, których wypełnienie przez powoda, w przypadku zaistnienia zdarzenia objętego gwarancją (brak zapłaty wierzytelności handlowych przez Spółkę „K.”, wynikających z zawartej przez tę Spółkę z powodem umowy sprzedaży), rodzi odpowiedzialność gwaranta (pkt-ty 3, 4 i 6 gwarancji) bądź nie wypełnienie, których powoduje wygaśnięcie zobowiązań gwaranta z tytułu gwarancji (pkt. 9). Stąd też zasadne było ograniczenie zakresu badania sprawy przez Sąd Okręgowy tylko do faktów związanych z warunkami odpowiedzialności pozwanego, wynikających z udzielonej gwarancji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wbrew zarzutom apelacji, dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę wypełnienia przez powoda tych warunków, uznać należy za prawidłową.

W szczególności, nie można podzielić poglądu skarżącego, że punkt 3 gwarancji wymagał od niego wezwania „K.” do zapłaty w terminie określonym tylko

datą końcową, tj. „przed upływem 30 dni zwłoki”, zatem wezwanie mogło być wysłane także wcześniej, przed zaistnieniem zwłoki w zapłacie, jak to miało miejsce w przypadku objętym sporem. Pozbawione racji, wobec nie zaistnienia jeszcze zwłoki w zapłacie, jest wysyłanie wezwania do zapłaty z żądaniem niezwłocznego spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.), zanim zakończył bieg termin płatności świadczenia. Z tej przyczyny przyjąć trzeba, że zapis punktu 3 gwarancji wymagał wezwania „K.” do zapłaty już w dacie zwłoki, ale przed upływem 30 dni tej zwłoki. Wynika to zresztą wyraźnie z treści tego postanowienia. Nie spełnia więc jego wymagań wysłanie wezwania poza tym - ściśle określonym - terminem. Zgodnie zatem z treścią tego postanowienia, wobec nie wypełnienia jego warunku - nie powstało po stronie powoda roszczenie o zapłatę z tytułu gwarancji.

Gdyby jednak nawet przyjąć, jak podnosi skarżący w apelacji, że wypełnieniem dyspozycji pkt 3 gwarancji było doręczenie „K.” w pierwszym dniu zwłoki wezwania do zapłaty (choć wysłane zostało w terminie płatności), to i tak okoliczność ta pozostawałaby bez wpływu na kierunek rozstrzygnięcia, ponieważ - jak słusznie przyjął Sąd Okręgowy - przyjąć należałoby, że zobowiązanie pozwanego z gwarancji wygasło na podstawie pkt 9 pkt 5 gwarancji, bowiem strony umowy sprzedaży (objętej gwarancją) wprowadziły do niej zmiany powodujące zwiększenie zobowiązań wynikających z tej umowy, nie informując o tym wcześniej gwaranta.

Nie można zgodzić się ze skarżącym, że wprowadzona do umowy zmiana ceny nabycia towarów nie zwiększała zobowiązań umownych objętych gwarancją, skoro suma gwarancyjna pozostawała bez zmian i „K.” różnicę ceny zapłaciła. Intencją wprowadzenia do gwarancji postanowienia pkt 9 pkt 5 było umożliwienie gwarantowi rozważenia, czy wskutek zwiększenia zobowiązania dłużnika z umowy sprzedaży, nie zwiększyłoby się w sposób nie do przyjęcia ryzyko gwaranta i w związku z tym - umożliwienie zaprotestowania przeciwko zmianom lub odwołania gwarancji. W tym kontekście oceniając działania stron umowy sprzedaży stwierdzić trzeba, że bez znaczenia dla oceny ryzyka przez gwaranta pozostawał fakt, że „K.” zapłaciła różnicę ceny, skoro ogólna suma jej zadłużenia wobec powoda uległa zwiększeniu, a to mogło mieć wpływ na dokonywaną przez pozwanego ocenę

ryzyka. Fakt, iż nie zmieniła się suma gwarancyjna jest przy tym nieistotny - nie jest objęty dyspozycją postanowienia pkt 9 pkt 5 gwarancji.

Ocena, czy wprowadzone do umowy sprzedaży zmiany były istotne, czy nie i czy wpływały na ryzyko gwaranta należała, z mocy pkt 9 pkt 5 gwarancji do samego gwaranta. Pozbawienie go możliwości tej oceny zrodziło skutek w postaci wygaśnięcia zobowiązań gwarancji. Zupełnie pozbawiona racji jest koncepcja skarżącego, że postanowienie to odnosi się do zwiększenia zobowiązań gwaranta, ponieważ - jak wskazano wyżej - gwarancja jest umowną jednostronnie zobowiązującą, podjętą przez gwaranta, z samego jej założenia więc wynika, że żadna ze stron umowy sprzedaży, objętej gwarancją, nie mogła do tej umowy gwarancji wprowadzić jakichkolwiek zmian. Z tych przyczyn uznając apelację za bezpodstawną, Sąd Apelacyjny oddalił ją na podstawie art. 385 k.p.c. a na podstawie art. 98 k.p.c. zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej zwrot kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą.

W kasacji od tego wyroku strona powodowa zarzuciła naruszenie prawa procesowego art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. oraz naruszenie prawa materialnego art. 56 oraz 65 k.c. w związku z pkt 9 ust. 5 gwarancji, a także naruszenie art. 815 § 3 k.c. w związku z pkt 9 ust. 5 gwarancji i art. 455 k.c. w związku z pkt 3 gwarancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. Już w odpowiedzi na pozew strona pozwana wskazała na to, że bez poinformowania jej powódka i spółka K. dokonały zmiany treści łączącej je umowy. Zarzut ten został więc, wbrew odmiennej opinii skarżącej, zgłoszony w czasie wymaganym przez art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. Czym innym zaś jest już ocena prawna wskazanego w odpowiedzi na pozew zachowania strony powodowej i uzasadnienie tej oceny przez stronę pozwaną.

Nie zasługuje również na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 815 § 3 k.c. Gwarancja ma swój własny reżym prawny i brak podstaw dla analogicznego stosowania do jej oceny przepisów odnoszących się do umowy ubezpieczenia.

Trafnie natomiast skarżąca zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 56 i 65 k.c. Oceniając znaczenie zwrotów użytych w umowie zawartej pomiędzy powodową Spółką a K. oraz postanowień gwarancji, szczególnie jej pkt 9 ust. 5,

Sąd Apelacyjny zbyt arbitralnie podzielił stanowisko pozwanej. Wspomniane postanowienie gwarancji przewidywało, że zobowiązania z tytułu gwarancji wygasną gdy „zostaną wprowadzone bez wcześniejszego poinformowania „W.” S.A. przez Beneficjenta takie zmiany do umowy, które powodują zwiększenie zobowiązań objętych niniejszą gwarancją”. Tak sformułowane postanowienie gwarancji nie oznacza, że jakiegokolwiek zmiany umowy pomiędzy powodową Spółką a Spółką K., dokonane bez wcześniejszego powiadomienia gwaranta, pociągają za sobą wygaśnięcie gwarancji. Z wyraźnego brzmienia powołanego postanowienia gwarancji wynika, że chodzi tylko o zmiany, które pociągają za sobą zwiększenie zobowiązań objętych udzieloną gwarancją. Orzekające w sprawie Sądy przyjęły, że chodzi tu więc niewątpliwie o zwiększenie zobowiązania do zapłaty jakie na podstawie tej umowy przyjęła na siebie Spółka K. Jednakże gwarancją objęte zostało tylko zobowiązanie K. do zapłaty ceny w wysokości 1 275 000 zł. Nawet więc gdy powodowa Spółka i Spółka K. zmieniły łączącą ich umowę i zwiększyły zobowiązanie K. o 40 000 zł, to nastąpiła wprawdzie zmiana umowy, ale nie doprowadziło to do zwiększenia się zobowiązań gwaranta objętego udzieloną gwarancją. Udzieloną gwarancją została bowiem objęte tylko zobowiązanie zapłaty ceny do kwoty 1 275 000 zł. Gdyby więc strony umowy tj. powodowa Spółka i Spółka K. zmieniły umowę w ten sposób, że zmieniłyby termin zapłaty ceny lub dokonały rozłożenia zapłaty ceny na raty, to niewątpliwie byłyby to postanowienia, które wpływają na zwiększenie, a przynajmniej na zmianę zobowiązań objętych gwarancją udzieloną przez pozwaną Spółkę. Takie postanowienia omawianej umowy dokonane bez poinformowania „W.” S.A. pociągnęłyby za sobą nieważność gwarancji.

Natomiast samo podwyższenie ceny w umowie pomiędzy powodową Spółką a K. nie wpłynęło na zwiększenie zobowiązań objętych gwarancją, bo zabezpieczała ona tylko zapłatę ceny do określonej w gwarancji wysokości. Gdyby udzielający gwarancji chciał związać wygaśnięcie gwarancji z podwyższeniem ceny, to odpowiednie postanowienie gwarancji powinno przewidywać, że każda zmiana umowy, w związku z którą udzielono gwarancji zwiększająca obowiązki kontrahenta beneficjenta gwarancji, prowadzi do wygaśnięcia gwarancji.

Trafnie Sąd Apelacyjny akcentuje, że z charakteru instytucji gwarancji bankowej wynika potrzeba ścisłego wykładania postanowień gwarancji. Kierując się tym właśnie postulatem nie można więc przypisywać sformułowaniom użytym w gwarancji innego znaczenia niż wynika to z ich dosłownej treści. Tym bardziej, że strona powodowa podnosiła w trakcie procesu, że przyjęta przez orzekające w sprawie Sądy wykładnia pkt 9 ust. 5 gwarancji odbiegała od tego jak strony rozumiały to postanowienie w chwili negocjowania warunków gwarancji.

Ścisła wykładnia postanowień gwarancji wydaje się również uzasadniona celem gwarancji oraz dobrze pojętym interesem stron. Powodowa Spółka mogła bowiem oczekiwać, że świadczenie Spółki K. zostanie spełnione do wysokości 1 275 000 zł, nawet jeżeli nie zapłaci ona takiej kwoty. Bez wnikania bliżej w stosunki łączące Spółkę K. z udzielającym gwarancji, nie jest też jasne dlaczego doszło do realizacji zobowiązań gwaranta. Natomiast samo zwiększenie zobowiązań K. wobec powoda, jako beneficjenta gwarancji, w niczym nie zagrażało interesom „W.” S.A. W gwarancji udzielająca jej Spółka zastrzegła sobie możliwość odwołania gwarancji w każdym czasie. Dokonując zmiany umowy z K. powodowa Spółka narażała się więc nie tyle na wygaśnięcie gwarancji co na jej wypowiedzenie, gdyby rzeczywiście informacja o tej zmianie doszła do gwaranta i ocenił by ją on jako zagrażającą jego interesom.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy jako zasadny jawi się także zarzut naruszenia art. 455 k.c. w związku z pkt 3 gwarancji. Należy zgodzić się z Sądem Apelacyjnym, że co do zasady wysłanie wezwania do zapłaty nie powinno nastąpić przed zaistnieniem zwłoki w zapłacie ceny przez K. Wezwanie takie, zgodnie z pkt 3 gwarancji, powód był zobowiązany wysłać przed upływem 30 dni zwłoki, czyli innymi słowy gdy zwłoka już zaistniała. Pozbawione racji, wobec nie zaistnienia jeszcze zwłoki w zapłacie, jest bowiem wysyłanie wezwania do zapłaty z żądaniem niezwłocznego spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.), zanim zakończył bieg termin płatności świadczenia. Jeżeli jednak, powód wysłał zawiadomienia w ostatnim dniu zwłoki i doszło ono do Spółki K., już w chwili, gdy była ona w zwłoce z zapłatą, to w istocie zostały spełnione wymagania ustalone w gwarancji. Udzielającemu gwarancji chodziło bowiem niewątpliwie o to, aby realizacja jego zobowiązań z gwarancji nastąpiła dopiero wtedy, gdy Spółka K. opóźni się co najmniej 30 dni w

zapłacie i w tym czasie zostanie ona wezwana do spełnienia świadczenia. Wysłanie zawiadomienia w ostatnim dniu terminu płatności i dotarcie tego wezwania do dłużnika w czasie gdy zwłoka w zapłacie już zaistniała, spełnia te wymogi. Takie zachowanie powoda w niczym nie narusza interesu gwaranta. Postanowień gwarancji nie można zaś tłumaczyć bez konfrontowania ich z celem dla którego zostały do niej wprowadzone.

Mając na uwadze, niektóre zarzuty podniesione w kasacji uznać należy za usprawiedliwione, Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.